

područjem; druga faza pada u vrijeme balkanskih ratova i prvoga svjetskog rata, treća u razdoblje između dva rata, dok je četvrta trajala u vrijeme fašističke okupacije Makedonije.

Autor navodi faktore koji su pozitivno utjecali na razvoj industrije na tome području kao i one koji su ga kočili. Smatra da razvoj industrije na tome području u promatranom razdoblju nije postigao onakav stepen razvika, kao što bi to bilo moguće s obzirom na postojanje pozitivnih uvjeta, zbog negativnog djelovanja niza uzroka koji su nepovoljno utjecali na taj razvoj, među kojima su »značajniju ulogu igrali nasleđena zaostalost, nedovoljna akumulacija domaćeg kapitala, niska kvalifikaciona struktura radne snage, neizgrađenost carinskog sistema, diskriminatorska politika za održavanje privredne zavisnosti Makedonije, slaba infrastruktura itd.«

Jože Šorn u prilogu »Doprinos proučavanju problema 'Industrijska revolucija u jugoslavenskim zemljama' (s osobitim obzirom na Sloveniju)« smatra da je tek od 1870. godine moguće govoriti o »pripremanju« tla za industrijalizaciju. Smatra da se kod nas ne bi moglo govoriti prije te godine o »industrijskoj revoluciji«, bez obzira što je bio postignut značajan napredak na tehničkom polju. Šorn je dao samo sumaran osvrt na one faktore koji su pozitivno utjecali na industrijalizaciju u Sloveniji, jasno, uz ono, što je izvršio zapadnoevropski progres.

Miroslava Despot napisala je prilog »Tehnička izobrazba i propagandna sredstva — neki od preduvjeta nastajanja industrijske revolucije u Hrvatskoj«. Pokušala je objasniti koliku su ulogu izvršili ti faktori u procesu industrijalizacije.

Zdenka Simončić

SENJSKI ZBORNIK, VI/1971—1973, Senj 1973.

Peti svezak ovog vrijednog regionalnog zbornika, koji izdaje Gradski muzej i Senjsko muzejsko društvo (glavni mu je i odgovorni urednik Ante Glavičić), izašao je u prvim mjesecima ove godine, a ima, kao i prijašnji svesci,¹ raznovrstan i zanimljiv sadržaj (podsjećam da je podnaslov Senjskog zbornika »Prilozi za geografiju, etnologiju, ekonomiku, povijest i kulturu«, sadržaj odgovara podnaslovu, no biva i širi). Znatan je udio povijesti. I ovdje ćemo zabilježiti samo prinose novijoj povijesti, no u uvjerenju da »Senjski zbornik«, kao cjelina, ne izmiče pažnji čitatelja koje zanima podgorsko-lička regija Hrvatske.

Stjepan S. Nossan objavio je daljnji prinos povijesti prekovalebitskih cesta, važnih za gospodarsku povijest hrvatskih regija oko te vrlo duge i poviroke planine: Stare ceste Gospić—Brušane—Baške Oštarije—Karlobag u XVIII i XIX stoljeću, 133—152 (stara karolinska cesta, stara terezijanska cesta, Knežić-

¹ Svesci I—IV, 1965—1970, ukratko su prikazani u ovom časopisu (V. Oštrić, Prilozi suvremenoj povijesti u novijim lokalnim i regionalnim zbornicima u Hrvatskoj, ČSP, 1972, br. 2, 152—153).

-Kekićeva cesta).² Ivan Očak objavio je članak o V. Čopiću »Jugoslavenski internacionalist Vladimir Čopić u Rusiji 1915–1918 (prilog biografiji)«, 319–332 i prilog »Građa za biografiju Vladimira Čopića«, 333–354. Ocjenjujući da je članak Matije Uradina³ tek prvi korak prema potpunoj Čopićevoj biografiji, Očak govori uvodno o njegovoj mladosti, a zatim поближе prikazuje njegov boravak u Rusiji kao vojnika na fronti (komandir voda), zarobljenika, jugoslavenskog dobrovoljca, disidenta i konačno revolucionara. Autor se služi u prvom redu građom iz sovjetskih arhiva. »Građa...« sadrži 26 dokumenata (personalni dokumenti, dva članka iz god. 1918. o Jugoslavenskoj revolucionarnoj federaciji i o završetku rata, te autobiografija iz god. 1929⁴). Dva su rada prinosi povijesti NOR-a: Kažimir Pribilović, Pomorski saobraćaj u Hrvatskom primorju od osnivanja II POS-a do kraja 1943. godine, 355–366, pridonosi upoznavanju situacije u Primorju nakon kapitulacije Italije;⁵ Ante Glavičić, Sjećanja u kamen uklesana I. Spomenici revolucije iz Senja, 367–374, donosi u obliku opisa spomen-obilježja niz podataka o revolucionarnom pokretu u Senju.

Treba zabilježiti i tri biografska priloga: Branko Krmpotić, Vatroslav Cihlar (1896–1968), 403–414. Cihlar je zanimljiva ličnost kao sudionik u jugoslavenskom omladinskom pokretu, dobar publicist i književnik. Bila bi potrebna njegova bibliografija, koja bi sadržavala brojne tekstove zanimljive historičaru. Dva su nekrologa korisna za povijest hrvatske historiografije: B. Krmpotić, Dr Dane Gruber (1856–1927), 415–418; Antun Šojat, Stjepan Pavičić. In memoriam, 465–468.

I ovaj je svezak ilustriran brojnim fotografijama. Jedna zamjerka: u Sadržaju su stranice pogrešno navedene.

Senjskom zborniku i dalje pripada jedno od prvih mjesta u krugu hrvatskih lokalnih i regionalnih zbornika.

Vlado Oštrić

² Korisno je usporediti i druge, srodne radove S. Szavitz-Nossana: 125-godišnjica prvih željezničkih projekata u Hrvatskoj (1838–1963), Zbornik Gradskog muzeja, I, Karlovac, 1964, 84–92; Simo Kekić, graditelj ceste Gospić–Karlobag, isto, 299–300; Cesta Karlovac–Senj od najstarijih vremena do sredine XIX stoljeća, Senjski zbornik, IV/1969–1970, 127–167; Vinko Struppi, 1733–1810, isto, 168–172; Filip Vukasović, 1755–1809, isto, 173–191; Josip Kajetan Knežić, 1786–1848, isto, 191–203.

³ Prilog za biografiju Vladimira Čopića (U povodu 25-godišnjice smrti 1939–1964), *Putovi revolucije*, 6/1966, 174–184 i Senjski zbornik I/1965, 137–152 – isti tekst, no s 9 fotografija.

⁴ Pažljiv će čitatelj usporediti i izdanje ruskog originala autobiografije: *I. D. Očak*, *Autobiografija jugoslavskava kammunista Vladimira Čopića*, Savjetskoe slavljanovedenje, 1967, br. 2, 66–68.

⁵ Zanimljiva je nadopuna tog rada i ovaj članak: S. Ružić, Flotila II POS-a. Djelovanje partizanskih pomorskih jedinica na Kvarneru, *Dometi*, 1974, br. 3, 19–44 (obuhvaća razdoblje do studenog 1944; stoga je zgodno usporediti i: Lj. Karabaić, Značenje veze komande II POS-a s otokom Krkom, *Krčki zbornik* 2, 1971, 287–299). Za temeljno snalaženje u povijesti partizanskog rata na Jadranu danas je osnovno djelo *J. Vasiljević*, *Mornarica Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije*, Beograd 1972, 510 stranica.